

Leo Rosten (1908 – 1997): Pan Kaplan má stále třídu rád (1976)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

- B. 1. Doba a místo (děje);
2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;
3. Námět, témata, hlavní motivy;
4. Zvláštnosti kompozice;
C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

Třída zírala na tabuli, kam přibyla dvojice

PLOT

PLOD

„Jistě tato podstatná jména znáte, jde však o to, abyste je dovedli správně použít. Chce to někdo zkusit?“

Přihlásila se slečna Mitnicková. „Se stromu spadl plod a...“

„Co dělal plot na stromu?“ zamračil se pan Trabish.

„On... tam rostl,“ řekla slečna Mitnicková.

„Plot? Nikdy,“ řekl pan Trabish.

„Pozor, pane Trabishi,“ přispěchal slečně na pomoc pan profesor. „Slečna Mitnicková mluví o části rostliny, která –“

Pan Trabish se zakabonil ještě víc. „Ona myslí plot, co je *živej* plot?“

„Jistěže myslím *živý* plod,“ zachvěla se slečna Mitnicková.

Pan Trabish řekl: „Ale *živej* plot nemůže spadnout.“

„Jak to, še nemůže?“ vložil se do sporu pan Feigenbaum. „Když dosrá, spadne.“

„Živej plot spadne, jen dyš ho číháte nůžkama,“ odpověděl pan Trabish.

„Trabish, vy číháte jabka nůžkama?“ podivil se pan Kaplan.

„Sem cvok?“ opáčil pan Trabish. „Co sem mícháte jabka, Kaplan?“

„Jabka míchá Mitnick!“ pohodil hlavou pan Kaplan. „Vy mícháte nůžky.“

Profesor Parkhill chtěl všechno napravit, ale nakvašený pan Trabish ho nepustil ke slovu: „Já nejsem blebec, aby mně padal *živej* plot ze stromu! Mně nerostou na stromu ploty!“

„Slyšeli jste? *Ploty!*“ chytil se stébla pan profesor. „Pan Trabish mluví o plotech, kdežto slečna Mitnicková o plodech, ale v prvním pádu jednotného čísla je výslovnost obou slov stejná. Takové nedorozumění by bylo vyloučeno, kdyby se dorozumívali písemně!“ Pedagog znovu připomněl, jak důležité je znát pravopis, ale na panu Trabishovi bylo vidět, že jakýkoli písemný či jiný styk s ženou, která nerozumí plotům, pro něj nepřipadá v úvahu.

II. Nebeletristický text:

- A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;
B. Jazykové apod. zvláštnosti.

(Podle Internetové jazykové příručky:)

Homonyma (slova souzvučná)

- 2 různá slova, která náhodou **stejně vypadají**, ale **významově spolu nesouvisejí**
- Často vznikla **z různých jazyků** (např. *raketa* – z AJ ve významu *pálka*, z NJ ve významu *létací zařízení*)
- Pro ČJ nejsou tak typická, více **v AJ** (např. *bow*)
- Často se **pletou se slovem mnohoznačným** (1 slovo, ale s více souvisejícími významy)

Typy:

- 1) **ÚPLNÁ HOMONYMA** – shodují se ve všech tvarech (např. *raketa*, *obloha*, *vinný*)
- 2) **ČÁSTEČNÁ HOMONYMA** – shodují se jen v některých tvarech (např. *tři*, *zaječí*)

Druhý text je z internetové jazykové příručky. Je to trošku málo, takže po vás budeme chtít další příklady homonym (ke každé z uvedených skupin), pokud možno z aktuální slovní zásoby. V čem spočívá hlavní smysl Rostenova textu a jeho českého překladu.

Leo Calvin **Rosten** (11. 4. 1908 Lodž /v části Polska, jež tehdy náležela k Rusku/ – 19. 2. 1997 New York)

Americký sociolog a publicista (ve Spojených státech žil od dětství). Ve své práci se zaměřoval na **život Američanů židovského původu**, k nimž sám náležel.

Některá díla:

Ve světě beletrie (zábavné literatury) Rosten vynikl svými **humoristickými příběhy** o evropských přistěhovalcích (většinou s židovskými kořeny), kteří se v New Yorku na večerní škole učí anglicky:

15 povídek s tímto námětem bylo uveřejněno (pod autorovým pseudonymem **Leonard Q. Ross**) v letech 1932 – 1934 v týdeníku *The New Yorker*. Povídky byly pak shrnuty do knihy **Studia Hymana Kaplana** (*The Education of H*Y*M*A*N K*A*P*L*A*N*; 1937); česky vydáno pod názvem **Pan Kaplan má třídu rád** (1946, v překladu Pavla Eisnera; v překladu je samozřejmě poznávání angličtiny nahrazeno poznáváním češtiny).

Návrat Hymana Kaplana (*The Return of Hyman Kaplan*; 1959): 12 nových příběhů z přistěhovalecké jazykové školy.

V letech 1963 – 1976 Rosten obě knihy přepracoval a jejich novou verzi spojil do jednoho svazku: **Ó Kaplane, můj Kaplane!** (*O K*A*P*L*A*N! MY K*A*P*L*A*N!* 1976). Název je odvozen (s humorným odlehčením) z titulu básně Walta Whitmana *Ó kapitáne, můj kapitáne*, věnované zavražděnému americkému prezidentu Abrahamu Lincolnovi. Do češtiny tuto poslední verzi kaplanovských příběhů převedl a předmluvou opatřil Antonín Přidal: vyšlo pod názvem **Pan Kaplan má stále třídu rád** (1987).

Vtipný průvodce po jazyce Jidiš pro radost (*The Joys of Yiddish*; 1968): jidiš je jazyk, jímž mluví 3 – 4 miliony osob židovského původu v různých zemích Evropy i Ameriky a v Izraeli; vznikl smísením vlivů hebrejštiny (původního jazyka Židů), němčiny, polštiny aj. (některé výrazy z jidiš pronikly také do české slovní zásoby: *bichl/e* = *knížička*, *mešuge* = *blázen* atd.).